

nader holdt uendret. Videre er det beregningsteknisk lagt til grunn at gassprisen endres prosentvis like mye som oljeprisen, men med et tidsetterslep, slik at halvparten av endringen kommer året etter.

Den samlede formuen i petroleumsvirksomheten, definert som nåverdien av fremtidig årlig kontantstrøm fra virksomheten fra og med 2021, kan anslås til i underkant av 5 600 mrd. 2021-kroner. Formuesberegningene bygger på anslagene for fremtidig produksjon, priser og kostnader som er lagt til grunn i denne meldingen, og en realrente på 3 pst. Anslaget på den samlede formuen i petroleumsvirksomheten er nedjustert med i underkant av 100 mrd. 2021-kroner siden Nasjonalbudsjettet 2020. Nedjusteringen må ses i sammenheng med lavere anslag på gassprisen.

Statens del av formuen, definert som nåverdien av statens netto kontantstrøm fra petroleumsvirksomheten, anslås til i overkant av 4 500 mrd. 2021-kroner. Det gir grunnlag for en permanentinntekt på vel 135 mrd. kroner per år utover avkastningen på kapitalen som allerede er oppført i Statens pensjonsfond utland.

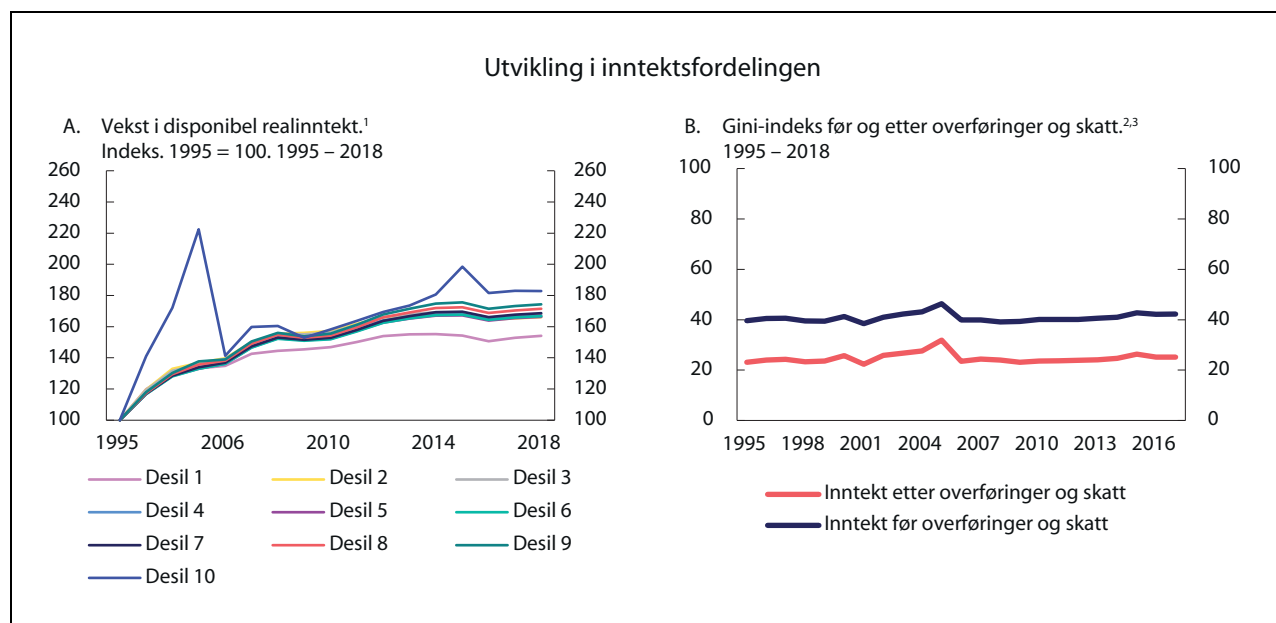
den målte inntektsulikheten lavere i Norge enn i mange andre land.⁵ Inntektsulikheten er imidlertid høyere i dag enn den var på midten av 1990-tallet. Fra 1995 og frem til 2000 økte inntektene blant de rikeste (øverste desil) nesten dobbelt så raskt som medianinntekten, se figur 2.12A. Etter 2000 har bildet endret seg, og inntektene i midten har økt raskere enn inntektene til den rikeste tidelen. Inntektene til de som er nederst i inntektsfordelingen, (laveste desil) har på sin side vokst mindre enn medianinntekten også etter årtusenskiftet. De siste årene har de fleste husholdninger opplevd et fall i disponibel realinntekt, blant annet som følge av lav nominell inntektsvekst og høyere prisvekst etter oljeprisfallet i 2015. Forskjellig inntektsutvikling har bidratt til at Gini-indeksen har økt fra om lag 23,1 i 1995 til om lag 25,1 i 2018, se figur 2.12B.

Også andelen som lever med såkalt vedvarende lavinntekt har økt. Det er den andelen av befolkningen som lever i husholdninger hvor samlet husholdningsinntekt gjennom tre år i gjennomsnitt er lavere enn 60 pst. av medianinntekten, etter å ha justert for husholdningsstørrelse. Fra 1997 til 2011 varierte andelen med vedvarende

2.7 Fordeling og ulikhet

De siste 25 årene har inntektene for norske husholdninger økt med nærmere 70 pst. Generelt er

⁵ I Norge baserer mål for inntektsulikhet seg på inntektsstatistikken. Det er flere alternative inntektsarter som ikke inngår i inntektsstatistikken, for eksempel enkelte naturalytelsler, urealiserte gevinster og avkastningen av selveid bolig.

Figur 2.12 Utvikling i inntektsfordelingen

¹ Den sterke inntektsveksten for 10. desil frem mot 2005 og 2015 er nærliggende å se som resultater av tilpasninger til endringer i den skattemessige behandlingen av utbytte, som ga sterke incentiver til å ta ut utbytte i 2005 og 2015.

² Gini-indeksen er et mål på økonomisk ulikhet. Indeksen tar verdien 100 dersom all inntekt tilfaller én person eller husholdning, og verdien 0 dersom all inntekt er helt jevnt fordelt på alle individer eller husholdninger.

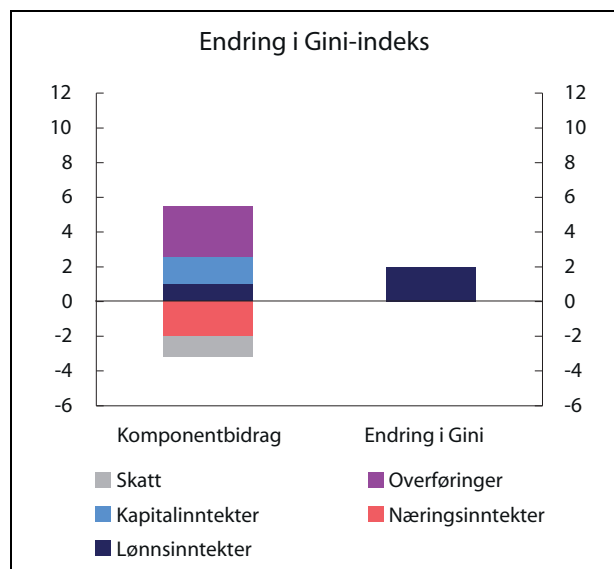
³ Ekvivalent inntekt per forbruksenhet (EU-skala) utenom studenter.

Kilder: Statistisk sentralbyrå og Finansdepartementet.

lavinntekt mellom 7,7 og 8,6 pst. Siden 2011 har andelen økt, og den nådde sitt høyeste nivå på 9,8 pst. i perioden 2016–2018. Andelen barn under 18 år som tilhører lavinntektshusholdninger, har også økt betydelig over tid. Det gjelder særlig barn med innvandrerbakgrunn. Barnefamilier med mange barn er overrepresentert i lavinntektsstatistikken, og fra og med perioden 2012–2014 har barn under 18 år hatt større sannsynlighet for å tilhøre en husholdning med vedvarende lavinntekt enn det som er tilfellet for befolkningen sett under ett.

Inntektsveksten og inntektsfordelingen bestemmes i et samspill mellom flere faktorer. Aldring av befolkningen, innvandring, sysselsetting, teknologisk utvikling og utdanningsnivå er noen forhold som virker inn på fordelingen av inntekter. Den økonomiske ressursfordelingen påvirkes også av politikk på flere områder, herunder utdanning, arbeidsmarked, bolig, integrering, overføringer og skatt. Samlet sett bidrar skatte- og overføringssystemet til å redusere den målte inntektsulikheten med om lag 40 pst., se nærmere omtale i Prop. 1 LS (2020–2021). Skatter og avgifter bidrar også til å finansiere offentlige tjenester som virker utjevne. Offentlige tjenester innenfor blant annet helse og utdanning betyr relativt sett mer for de med lav inntekt enn de med høy inntekt. Som omtalt i *Mulighetsmeldingen*⁶ er det tidligere anslått at det offentlige tjenestetilbudet

⁶ Meld. St. 13 (2018–2019) *Muligheter for alle – Fordeling og sosial bærekraft*

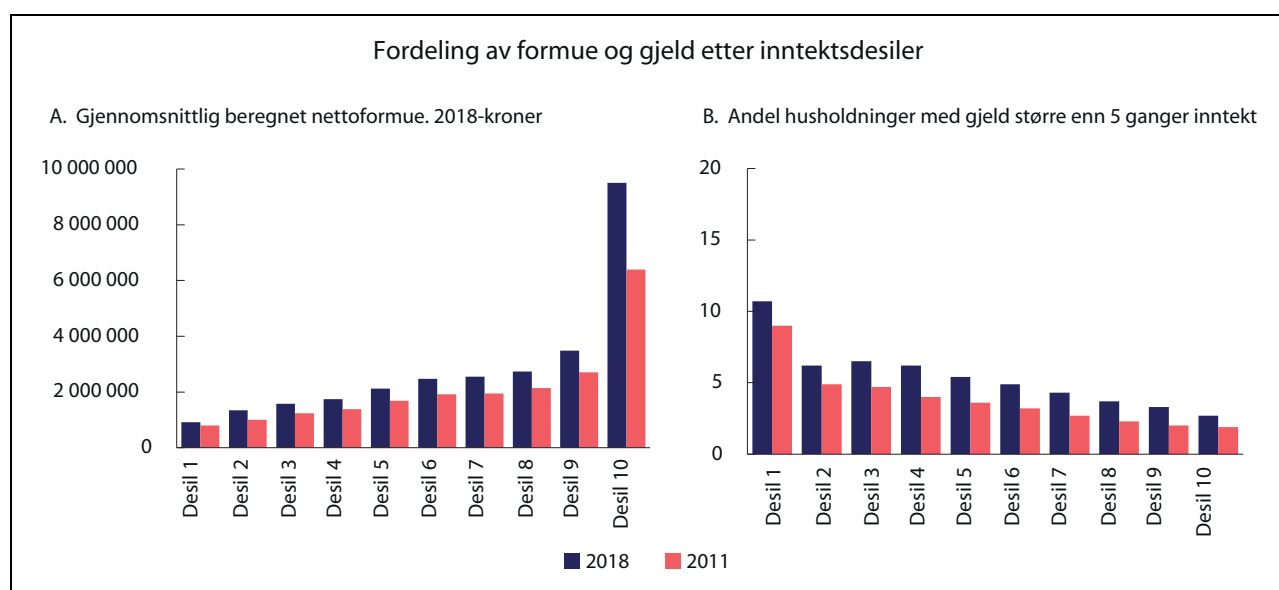
Figur 2.13 Beregnet bidrag til endring i Gini-indeksen fra 1995 til 2018¹

¹ Studenter er holdt utenom.

Kilder: Statistisk sentralbyrå og Finansdepartementet.

bidrar til å redusere ulikheten med ytterligere om lag 20 pst.

Figur 2.13 viser hvordan utviklingen i ulike inntektsarter har bidratt til endringer i inntektsfordelingen. Utviklingen i kapitalinntekter har bidratt til å trekke opp inntektsulikheten i perioden 1995–2018. I 2018 utgjør kapitalinntektene både en større andel av husholdningenes samlede inntekter, og de er også blitt mer konsentrert blant de rikeste. Lønnsinntektene er blitt noe jevnere fordelt over denne perioden. Denne effekten

Figur 2.14 Fordeling av formue og gjeld etter inntektsdesiler

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

oppveies imidlertid av at lønn utgjør en mindre andel av husholdningenes inntekter i 2018 enn i 1995, slik at den samlede utviklingen i lønnsinntektene i perioden trekker ulikheten opp. Utviklingen i næringsinntektene har isolert sett bidratt til å trekke ulikheten ned. Det skyldes at næringsinntekter både utgjør en mindre andel av husholdningenes samlede inntekter i 2018 enn i 1995, og at gjenværende næringsinntekt fordeles jevnere i 2018 enn i 1995.⁷ Stønadene fordeles noe jevnere i befolkningen i 2018 enn i 1995. Det innebærer at overføringssystemet virker mindre utjevnenende i dag enn det gjorde for om lag 25 år siden. Skattesystemet har på sin side blitt mer omfordelende og trekker dermed ulikheten litt ned.

Skjevfordelingen av kapitalinntektene gjenspeiler i hovedsak at formuesfordelingen er skjev, se figur 2.14A. Det gjelder særlig eierskap i næringsvirksomhet, som aksjer mv. Boligformue er den største formueskomponenten og er jevnere fordelt enn annen formue. Som omtalt i kapittel 2.5 har norske husholdningers gjeld i lang tid vokst raskere enn inntektene. Som det fremgår av figur 2.14B, er gjeldsgraden i lavinntektshusholdningene særlig høy.

Koronautbruddet har ført til dyp nedgang i nasjonal og internasjonal økonomi. I løpet av tre

uker i mars og april økte antallet registrerte arbeidssøkere til det firedoble, og andelen gikk fra 3,7 pst. til 15,4 pst. av arbeidsstyrken. De fleste av disse har vært helt eller delvis permitterte. Blant dem som er på vei inn i arbeidsmarkedet, innebærer krisen for mange en utsettelse av starten på arbeidslivet. Personer med lav utdanning og lav inntekt ble hardere rammet av pandemiens virkninger på arbeidsmarkedet enn personer med høyere utdanning og høyere inntekt.

Regjeringen gjennomførte raskt endringer i regelverket for inntektssikringsordningene, slik at flere lavtlønnede kvalifiserte til dagpenger, og at flere permitterte fikk beholde en større andel av inntekten sin. Også kompensasjonsgraden i dagpengeordningen ble midlertidig økt. Likevel innebærer permitteringer og oppsigelser en umiddelbar risiko for inntektsreduksjon, likvidetsproblemer og svekket kjøpekraft for den enkelte. Mange personer som har beholdt jobben gjennom koronakrisen, har fått styrket sin kjøpekraft som følge av lavere lånerenter. Pengepolitikken er ikke et egnet virkemiddel for å oppnå fordelingsmål, men har konsekvenser for inntektsfordelingen. Alt annet likt vil økt (reduisert) rentenivå, på kort sikt, redusere (øke) den disponible inntekten til husholdninger med gjeld. På lengre sikt kan rentenivået påvirke eiendomsprisene og prisene på andre formuesobjekter. Kraftig boligprisvekst og oppgang på børsene innebærer en betydelig omfordeling i favør av dem som allerede er godt posisjonert i disse markedene.

⁷ Endringer i kapitalinntekter og næringsinntekter over tid kan skyldes endringer i valg av organisasjonsform, for eksempel omregistreringer fra enkeltpersonforetak til aksjeselskap. Fra 2008 til 2019 har det vært en tydelig økning i antall virksomheter som er organisert som AS, mens andelen enkeltpersonforetak og selskap med delt ansvar har falt.